

Voorzitter : J. Oonk, Margrietlaan 28, 7261 CD Ruurlo.
Telefoon 05735 - 2861.

Secretaresse : Mevr. J.M. Das - van Eijl, Postbus 61, 7261 KL Ruurlo.
Telefoon 05735 - 2746.

Penningmeester : A.J. van Bremen, het Hoge 54, 7251 XZ Vorden.
Telefoon 05752 - 2736.
Bankrekening: RABO-bank Ruurlo, rekeningnummer 3567.22.996
t.n.v. Old Reurle.

Archief : F. Toevank, G.Sprokkereefstraat 2, 7261 GM Ruurlo.
Telefoon 05735 - 1390.

Redactieadres : J.H. Tornij, 't Gotink 43, 7261 VE Ruurlo.
Telefoon 05735 - 2997.

De vereniging is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Zutphen,
onder nummer V 103401.

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

VAN HET BESTUUR:

Deze zoete zomer loopt zo langzamerhand weer op zijn eind. De draad van alledag wordt weer geleidelijk opgepakt. Hopelijk is iedereen weer behouden teruggekeerd van een welverdiende vakantie, al dan niet ver van huis. Want ook in onze eigen Achterhoek valt natuurlijk nog zo veel te zien en te genieten. In de dagelijkse routine ontgaat ons dat nogal eens, maar al fietsend op mooie dagen blijft het toch elke keer verrassen. Achteraf blijkt zo'n vakantie dan toch elke keer weer veel te kort te zijn om alle mooie plekjes te zien. De dagen vliegen voorbij. De opwinding rond de mogelijke sloop van hotel Avenarius is inmiddels ook weer tot rust gekomen. De nieuwe eigenaresse, mevrouw Prakke, heeft het voornemen om het markante uiterlijk in de huidige vorm te handhaven. Dat is in ieder geval een positief uitgangspunt, waar Ruurlo blij mee mag zijn. Hoewel de discussie zich afspeelde rond Avenarius gaat het uiteindelijk natuurlijk om veel meer. Het gaat om de zorg en de waardering voor onze eigen streek en om de waardevolle dingen in ons leven hier. Zonder die zorg zal vroeg of laat blijken dat we ongemerkt veel moois verloren hebben laten gaan.

Ook Old Reurle neemt de draad weer op. Allereerst met onze maandelijkse bijeenkomsten. Wij menen dat we ook voor het komend seizoen weer een aantrekkelijk programma hebben samengesteld, dat begint op 13 september met een lezing over letterdoeken, gehouden door de heer Trijsburg en mevrouw Siebert van het Gelders Oudheidkundig Contact. Met name mevrouw Siebert heeft ons destijds ter zijde gestaan bij de inrichting van onze letterdoeken-tentoonstelling. In de lezing zullen onder andere aan de orde komen, het ontstaan en de ontwikkeling van de letterdoeken. Ook de verschillende motieven en symbolen die daarin verwerkt werden met hun betekenis komen ter sprake. Tenslotte hopen wij op deze bijeenkomst een aantal patronen aan te kunnen bieden voor belangstellenden. Ongetwijfeld een lezing die een bezoek meer dan waard is.

Begin september komt ook de werkgroep bijeen voor de foto-tentoonstelling. In eerste instantie zijn alle medewerkers aan de letterdoeken-tentoonstelling daarvoor weer uitgenodigd. Wij stellen het zeer op prijs, dat iedereen zijn medewerking weer heeft toegezegd. We kunnen, na het succes in april, de organisatie dan ook nu weer met een gerust hart tegemoet zien. Natuurlijk is een ieder, die geïnteresseerd is in het onderwerp en ook zijn steentje bij wil dragen, meer dan welkom. Even een seintje aan iemand van het bestuur en de zaak wordt geregeld. Tot slot nog even een korte opmerking over de perforatie van ons blad "Onder de Kroezeboom".

Zoals U weet willen we de perforatie in principe laten vervallen, maar voor een ieder die daar prijs op stelt zullen we met alle plezier het tijdschrift met perforatie blijven leveren. Ook in dit geval even een seintje naar een der bestuursleden. We komen daar overigens op de eerste bijeenkomst ook nog even op terug.

Zo, voor het begin van een seizoen is dat wel even weer voldoende. Rest mij de hoop en de verwachting uit te spreken in een plezierige en vruchtbare samenwerking voor de komende tijd.

MEDEDELINGEN REDACTIE:

Ook deze keer is het de redactie weer gelukt - zij het met veel moeite - om het kwartaalschrift Onder d'n Kroezeboom weer te vullen met leuke stukjes. Het komt de laatste tijd echter steeds vaker voor, dat de redactie zelf op zoek moet naar stukjes voor de Kroezeboom, daar ingestuurde copy niet voorhanden is.

De redactie doet daarom hier nogmaals een dringend beroep op ALLE leden om copy voor de Kroezeboom in te leveren op het redactieadres.

De sluitingsdatum voor copy voor de Kroezeboom nummer 4 is 1 november a.s.

A'j plat kÖnt praoten, mo'j 't neet laoten.

Ie heurt vake dee jeugd van tegenwoordig is mie toch wat. Dat zeien onze olders ok al. Uut mien jonge joorn wi'k wat verteln, woorut blik dat wie ok neet zukke best'n waar'n.

't Was in d'n oorlog, de karkklokk'n word'n nao beneën ehaald. Dat was wat veur de jonge en deerne van dee tied. 't Was tussen de middag dus kon'n wie mooi kieken. De klokke was stille ezet op kwat aover eene. Um half twee begon de schoole weer, moor tto waar'n de klokk'n nog neet onder. Wie van de zesde klasse sprakken af da'w zollen blieven töt 't kloor was. Kwat veur drie kwamm'n wie de klasse bin'n, woor de meester zat met één leerling (eene Hans den d'r altied buten hing, umdat'e gin Reurlsen was en neet plat praoten).

De meester was kwaod maor wie zeien da'w neet wissen hoo late 't was umdat de toorn klokke stille ston. Umdat wie un dik uur telate waar'n mos wie dat s' aovens nao half veere inhaaln. Allene Hans moch naor huus.

De volgende dag mos Hans 't lieën. Hee had niks verkeerd edaon moor veur ons was hee de spelbrekker. Wie leepen in dee tied allemaole op klompen, umdat 'r weinig anders was. A'w veur de klasse mossen kom'n um wat óp bord te schrieven of zo, mos dat op de kousen vuute anders klossen dat zo. To Hans veur de klasse mos komm'n, heb ze zien klomp as waterplaatse gebruikt. De meester heft'r niks van emarkt want Hans begrep wal dat 't er alleen moor arger deur zol word'n. Wat de jeugd noe dut is neet altied good te praoten, moor wie waarn ok gin lekker'n.

Töt de volgende keer,
Albert Jan.

89.26 (02)

PROGRAMMA 1989-1990

DE RICHTERS IN HET KERSPEL NRURO

(van 1989 tot 1990)

medebehoudt door de uitgeverij

13-09-1989: Mvr. Siebert en de hr. Trijnsburga (G.O.C.).
Toelichting op merkklappen n.a.v. letterdoektentoonstelling

11-10-1989: Bijeenkomst in Marijkewijk in de
Programma wordt in contact meegedeeld

08-11-1989 Hr. Bolwerk, directeur, Tegelmuseum Otterlo.
Diaserie over "Oude tegels".

13-12-1989 Mvr. van Heeckeren en de hr. Toevank.
Onderwerp: "Geschiedenis oude Ruurlo".

10-01-1990 Hrs. Scheepers uit Edbergene.
Onderwerp: "Bodemvondsten en geschiedenis uit deze streek".

14-02-1990 Hrs. Klein Hesselink uit Zeilhem.
Dialezing "Natuur in de Achterhoek".

14-03-1990 Jaaryvergadering

11-04-1990 Gezamenlijke bijeenkomst Lochem en Ruurlo.
Programma en plaats van samenkomst worden nog meegedeeld

09-05-1990 Hr. Hans Kuipers uit Doetinchem, bekend van Radio Gelderland.
Onderwerp: "Lang en harmonica".

DE RICHTERS IN HET KERSPEL RUURLO.

(van 1509 tot 1669).

medegedeeld door James Willinck.

Het onderstaande artikel heeft gestaan in het maandblad van Gelre, jaargang 1916 nummer 19.

Onderzoekingen in het Rijksarchief te Arnhem en in het archief van het kasteel te Ruurlo hebben er toe geleid mij in de gelegenheid te stellen de richters in het kerspel Ruurlo, die aldaar in de 16de en 17de eeuw hun betrekking hebben uitgeoefend, mede te deelen. Chronologisch gerangschikt laat ik ze hier volgen.

Wolter van Olde,

Op Manendach post Palmarum anno Domini 1509 legt Wolter van Olde het richterampt neder en wordt

Wilhem die venthe,

hiermede begiftigd.

De oorkonde (noot 1), waarbij Kaerle Hertoich van Gelre dit bekend maakt, luidt: "Kaerle, hertoich van Gelre etc. ind greve van Zutphen. Wy doen kondt, alsoe Wolter van Olde onse richterampt van Ruerloe eyn tiit van jaeren bedyent ende dairop zekere penningen staende hefft luyde der verschryvonge dairaff wesende; so dan Wolter nyet waill langer moegelick siin sall om onmachticheit siins liiffz, so he tot synen jaeren gekomen is, datselve ampt te bedienen, dess wy dan tot schaiden ende achterdeill komen sulden, soe bekennen wy hartoich vurs dat wy om trouwen ende geloven, der wij onss versien tot Wilhem die Venthe, denselven mytten vurschreven onsen richterampt van Ruerloe begifflicht ende versien hebben ende mitz desen onsen brieff begifftigen ende versien, beheltlich dat he Wolter vurs syne penningen luyde der segele ende brieve opleggen, ende betaelen sall, ende hierop sullen wy asdan denselven Wilhem voirder onse segele ende brieve dan verlenen, sonder argelist. Gegeven onder onsen secreet segell hierop gesath op Manendach post Palmarum anno Domini (15)09."

Wolter van Olde is dood in 1523; onder zijne erfgenamen komen voor Gerrit ten Knieff en Tonis to Elschaten.

De oorkonde (noot 2), hierop betrekking hebbende, luidt:

"Wy Kairll van der gnaden Gaitz herttouch van Gelre ind van Guylich ind greve van Zutphen doen kondt, alsoe onse richter toe Ruerloe Wilhem die Venth Gerrit ten Knieff ind Tonis to Elschaten, erfgenamen zelige Wolter van Olde, van al-sullicke viiff ende dartich averlensche Kurfurster Riinsgulden, zy op onsen richterampt stainde hadden, vernueght ind tofreden gestalt hefft, bekennen wy Hertouch vurs vur ons, onsen erven ind nakomelingen, dat wy onsen richter Wilhem vurs off gebreck siinre syne erven van den vurs ampte nyet sullen doin noch laten onsetten, wy en hedden zy yrst guetlick ind waill van den viif ende dartich golden gulden doen vernuegen ind betalen, sodat zy des een benuegen hedden, sonder argelist.

Oirkonde ons gewontlicken hantteykens ind secreet segelz hyrop gesat ind aen-gehangen in dem jair onss Heren duysent viiffhondert ind dry ende twyntich, opten darden dach Augusti."

Op St. Thomasdag 1548 komt Wilhem die Venthe nog als richter voor, op welken dag Sweder van Presichaeve aan hem 9 jaren lang zijn tiend tot Ruerloe heeft verpacht (noot 3). Zijn opvolger is zijn zoon (noot 4):

Johan thoe Venth,

die onder andere 5 Februari 1573 en 12 Juni 1579 (noot 5) als richter genoemd wordt.

behoorde.

Hij moet overleden zijn na 1647 en vóór 20 December 1653 (noot 15), op welken dag de erfenis van zijn gade Anna to Venthe aan haar stiefzoon, dem richter Arnoldt Willinck, betwist wordt door hare neven Berendt to Elschatte senior en Johan Hulsingh c.s.

Arnoldt Willinck compareert in een acte van 14 Maart 1643 het eerst "als richter toe Roerlo."

In het proces tusschen Raesfeldt, Batenburg, Bronkhorst en Schimmelpenninck van der Oye over de wildbaan in het Ruurlo'sche broek, hetwelk den 27 September 1647 (noot 16) beëindigd werd, neemt hij 9 Maart 1646 een getuigenverhoor af, dat hij "in warheydts oyrkunde" met zijn "gewohnliche gerichtszegell ende onderschreven nahme" bekrachtigt.

Het proces tusschen Wesseling en toe Venthe voor het Hof van Gelre en Zutphen de dato 24 Juni 1657 (noot 17) bevat eveneens een getuigenverhoor, den 20sten Januari 1657 door hem geleid en hetwelk de richter met zijn "eygen handt ende gewohnliches zeegel" bekrachtigt.

21 Februari 1667 wordt hij nog als richter genoemd, zooals blijkt uit een verslag van een ervendag, op dezen datum gehouden, waarin onder andere voorkomt, dat "op de vraag, uit wat cracht Dr. Trier en richter Willinck op deze ervendag quamen te erschynen", door hen werd geantwoord, "alleen auditores te zullen zijn" (noot 18).

In een acte van 6 April 1670 (noot 19) heet zijn echtgenoot Margaretha Pothoff, "wed. Arnold Willinck, gewezen richter tot Ruerlo", zoodat in verband met zijn aanwezigheid op den ervendag, besloten kan worden, dat hij tusschen de jaren 1667 en 1670 overleden is.

Den 4den Februari 1665 komt zijn zoon (noot 20)

Johan Willinck

als substituut-richter voor, die echter geen richter is geworden, omdat hij op 28 November 1674 wordt "gecommiteert tot auditeur-militair over 't garnisoen der stadt Zutphen, vermits de reductie van gemelde stadt" (noot 21).

In een acte van 13 April 1682 is nog sprake van hem, en daar den 23 Mei 1687 (noot 22) zijn vrouw Mechteltien Bessems, "weduwe en boedelholdersche van haren sall. eheman Johan Willinck, in leven auditeur binnen Zutphen", compareert, moet hij te Zutphen overleden zijn na 1682 en vóór 23 Mei 1687.

Na Arnold Willinck vervult

Gerhard Harink

de betrekking van richter te Ruurlo, die onder andere in een acte van 19 Maart 1669 (noot 23) als zodanig optreedt.

Geraadpleegde lectuur: ...

- Noot 1: Liber 8 der 14 febr. archief der Rekenkamer van Gelderland, 2de gedeelte, fol. 134.
- Noot 2: Folio 108 verso, Liber 11 der 14 febr. archief der Rekenkamer van Gelderland.
- Noot 3: Bijlage procedure, inventaris No. 250, Landdrostambt van Zutphen, Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 4: Folio 73 verso, anno 1583, in deel 1576-1590 van de Civiele Sententieboeken van het Hof van Gelderland.
- Noot 5: Archief van Mark en Broek van Ruurlo, berustende op het kasteel te Ruurlo, no. 14 van den inventaris.
- Noot 6: Protocol van het Landdrostambt der graafschap Zutphen van 1583-1594, folio 5.
- Noot 7: Folio 110 verso, anno 1583, in deel 1576-1590 van de Civiele Sententieboeken van het Hof van Gelderland.
- Noot 8: Register van peindingen, inbeddingen, giften, arresten enz. van het Landdrostambt van Zutphen, deel 11609-11624, Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 9: Protocol van het Landdrostambt der graafschap Zutphen over 1594-1609, folio 11609-11624.
- Noot 10: Protocol van opdrachten van het Landdrostambt van Zutphen, deelen 11609-11618, 11618-11644, 2055-2059, 2059-2064, Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 11: Ald., deel 1618-1644, foll. 120 en 128.
- Noot 12: No 48 van den inventaris van het archief van Mark en Broek van Ruurlo, berustende op het kasteel van Ruurlo.
- Noot 13: Sententie van het Hof van Gelre en Zutphen, d.d. 20 December 1650, Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 14: Voluntaire acten der stad Doesburg 1636-1644, d.d. 14 Maart 1643, berustende in het Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 15: Bijlage procedure Hulsinck ca Willinck, no 317, Landdrostambt Zutphen.
- Noot 16: Bijlage D van het proces Murschen Katesfeldt, Battamburg en Zuitvor tegen Hof van Gelre en Zutphen, d.d. 27 Sept. 1647.
- Noot 17: Bijlage C van den inventaris Weisstellings van genoemd proces, berustende in het Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 18: No 161 van den inventaris van het archief van Mark en Broek van Ruurlo, berustende op het kasteel van Ruurlo.
- Noot 19: Rentensseem van Zutphen, deelen 1666-1671, Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 20: Protocol des scholtambts Zutphen van 1686-1697, d.d. 23 Maart 1686, Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 21: Commissieboek van den Raad van State van 1673 tot 1675, folio 181 verso, berustende in het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage.
- Noot 22: Protocol des Scholtambts van Zutphen van 1686-1697, Rijksarchief te Arnhem.
- Noot 23: Protocol 1666-1671, Rijksarchief te Arnhem.

...

DE RUURLOSE MOLEN.

In de Gelders-Overijsselse Courant, nummer 136 van vrijdag 21 november 1958 stond in de rubriek "KRIS KRAS KRABELS" van Willy H. Heitling het onderstaande stuk over de molen in Ruurlo. Daar dit ruim 30 jaar geleden geschreven is, is er sindsdien natuurlijk wel het één en ander veranderd.

MEVROUW WIL NIET IN DE KRANT.

De meest hooggeplaatste inwoner van Ruurlo wenste zich niet te laten fotograferen. Zij keerde het toestel de rug toe, toen heter op aan kwam een plaatje te schieten. Met hautain gebaar wees zij onze goede bedoelingen van de hand, hoewel zij met haar spierwitte haren zeker een aardige verschijning was om in de krant te zetten. Maar zij liet zich niet bepraten.

Deze intelligente jongedame met de witte haren woont elf meter boven de begane grond, en dagelijks heeft zij een bijzonder fraai uitzicht over het dorp Ruurlo. Zij bemoeit zich echter niet met het dorpsleven. Het doen en laten der meeste Ruurloërs laat haar volkomen koud. Zij zit in de ivoren toren van haar teruggetrokkenheid en spint.

Fred, zoals zij heet, heeft regelmatig nachtdienst. Dan daalt zij de vele trappen omlaag naar het peil der gewone stervelingen. Meestal verricht zij haar dagtaak -eigenlijk nachttaak- in alle eenzaamheid. Alleen vorig jaar heeft zij een nacht gezelschap gehad. Wat er toen van het werk terecht is gekomen weet ik niet, maar ten Have, de mulder, zegt dat zij sindsdien geen maagd meer is. Hij heeft er twee jongen aan over gehouden.

De witte kat Fred is niet de enige bewoonster van de houtzaagmolen "Agneta" in Ruurlo. Er wonen ook nog wat muizen, maar niet veel. Zij komt iedere nacht omlaag om een deel van de medebewoners uit te roeien. De volgende dag gaat ze dan weer op de stelling liggen om tegen de zon te knipogen en te dromen over goede vangsten van vette muizen en over die ene nacht, vorig jaar.

De molen "Agneta" in Ruurlo is lang niet de oudste molen van de Achterhoek, maar het is wel één van de mooiste. In 1851 is hij gebouwd, aldus de heer G.J. ten Have, die de wieken nu al weer commandeert sinds 1942. Meestal praat men over de houtzaagmolen Agneta, maar ten Have doet méér dan planken zagen alleen. Hij maalt ook graan.

't Is eigenaardig in zo'n houtrijke omgeving, maar de familie van Heeckeren van Kell, die de molen in 1851 de naam gaf van één van de freules heeft het bouwwerk er beslist niet neergezet met de bedoeling er hout te zagen. Dat gebeurt pas sinds 1918, toen de olieslagerij werd afgeschaft. Het verbouwen van koolzaad was uit de mode geraakt en er moest nieuw emplooi worden gezocht. Dat was toen te vinden in de zagerij. Aan de zoldering zit nog de grote riemschijf die er toen in gemaakt is. Er waren geen spijkers te krijgen, vanwege de schaarste in Wereldoorlog I. Daarom zitten de talloze kleine blokjes hout van die riemschijf met stukjes ijzerdraad aan elkaar gekramd. Het schijnt wel een doeltreffende bevestigingsmethode te wezen, want na veertig jaar draait alles nog even secuur als toen het nieuw was.

De "Agneta" is de hoogste molen van de Achterhoek en de Liemers. De molenas ligt vijftientwintig meter boven de begane grond, en de wieken zijn elf meter lang. Dat zie je er zo niet van af. Maar toen het werk van de molen, in Geesteren, op de grond lag heeft men het daar goed kunnen zien. 't Is een heel eind.

Bij de tijd?

Ten Have is geboren in Aalten. Daar had zijn grootvader een molen, en daar heeft hij het vak geleerd en de liefhebberij gekregen die nodig is voor dat werk. Want molenaar zijn is veel meer dan een vak alleen. Liefhebberij kun je aankweken, zegt hij, maar dit moet je aangeboren wezen. In '42 heeft hij de Agneta gepacht en later gekocht. In '43 zijn de remkleppen aangebracht, en vorig jaar is er een nieuwe kap op gekomen. Daarmee is de molen dus weer bij de tijd.

En opnieuw doemt de vraag op, of een molen eigenlijk wel bij de tijd is. In Vragender wordt een nieuwe molen gebouwd. Ik juich dat toe. Ik ben er blij mee. Een molen er bij in de Achterhoek, dat is een verheugend bericht. Maar ik hoed die molen niet te betalen.

Er zijn niet veel mensen die niet van molens houden. Iedereen vindt dat ze moeten blijven bestaan, want ze lijken zo aardig in het landschap. Maar "aardig lijken" levert niet veel op. Een molen als monument is toch eigenlijk maar een dood ding. Willen wij de molens voor het nageslacht bewaren dan moeten we proberen ze rendabel te maken.

Wat dit betreft is ten Have in Ruurlo een realist. Hij is niet zo iemand die met tranen in de ogen zegt dat hij buiten die molen niet kan leven. Een liefhebberij? Goed, die mag wat geld kosten. Maar desondanks is een molen eerst gereedschap en dan pas liefhebberij.

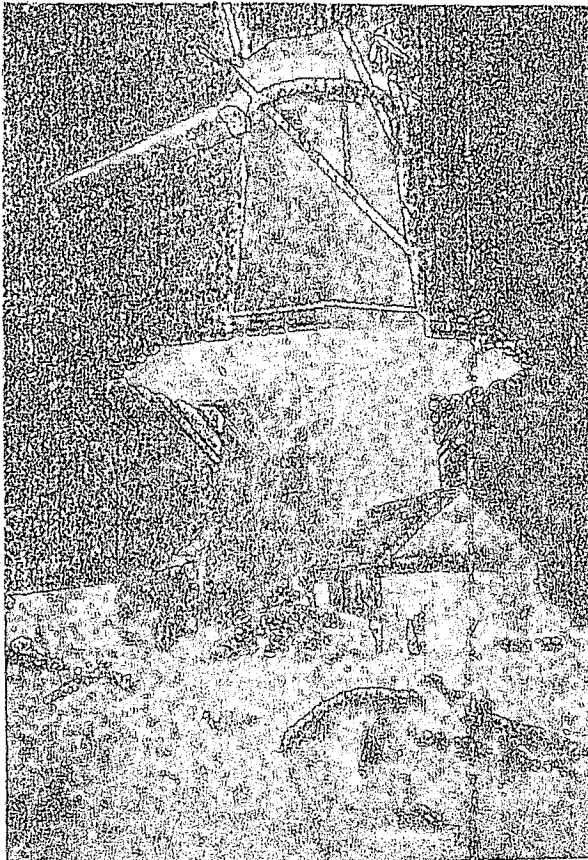
Goed gereedschap.

Als gereedschap is de molen nog steeds veel waard. "windmolenaar zijn", zegt ten Have, "is net zo goed een sport als bijvoorbeeld zeilen". Je bent afhankelijk van de natuur. En omdat dit bij een bedrijf in onze tijd niet kan, dient er een motor naast te staan. Als er wind is staat die motor stil, waar de electriciteit is de hulpkracht en de wind hoofdzaak. Nu is er verschil tussen de houtzagerij en de maalderij. Malen is een kwestie van haast. Men wil niet wachten tot het de wind gelieft te gaan blazen. Het moet meteen gebeuren. Met het zagen is dat anders. Die planken kunnen vaak wel even wachten. En daarom is windkracht bij het zagen eerder rendabel dan bij het malen.

In Ruurlo wordt gezaagd en gemalen, er is electriciteit en er is een windmolen. Op die manier zit men niet gemakkelijk voor één gat gevangen en daarom hoort men daar de klaagliederen niet, die andere windmolenaars wel eens graag in de krant willen hebben.

De hoogst geplaatste inwoner van Ruurlo trekt zich van al die redeneringen niets aan. Zij rust uit op de stelling van haar vermoeiend werk. Zij gaat hantain een paar stapjes opzij als de wieken langs komen zoeven. En zij likt met deftige likjes uit haar bakje met wittebrood en melk. Van muizen alleen kan een poes niet leven. Net zo min als de molenaar leven kan van de wind alleen.

De ruit van de stelling zoekt men in de molen vergeefs. Daar gaat het "van dik hout zaagt men planken". Een dozijn raamzagen snort door het hout en dat geeft heel wat kabaal. Ten Have schreeuwt daar wel overheen. Hij heeft plezier als de wind stevig tegen de wieken blaast.

Willy H. Heitling.

RUURLOSE VOORoudERS (II).

(Een Ruurloër te Terborg in de achttiende eeuw).

door W. Albers te Nuenen.

In het kwartaalschrift nummer 3 van augustus 1986 schreef de heer W. Albers uit Nuenen reeds een stuk over zijn Ruurlose voorouders. Hier een vervolg.

Ruim tweehonderd jaar geleden, op 1 september 1767, werd vanuit Utrecht een brief verzonden, die als volgt was geadresseerd:

"Weledele Gestrenge Heer
Mijn Heer B. Aalbers, Rigter der Stadt Borgh
Landschrijver der Hoogheyd Wisch
te Ter Borgh"

De geadresseerde is Berend Albers (Aelbers, Aalbers, etc.), een Ruurloër; hij werd eind 1728 te Ruurlo geboren. De briefschrijver verzocht hem "bij zijn Wel Edele Gestrenge Heer Raadt en Drost BÖgel namens mij te versoeken, om mijn gering persoon na Surinamen te helpen." Berend werd dus zijdelings betrokken bij zaken betreffende de toenmalige nederlandse koloniën in West-Indië. Hij kwam ook in indirect contact met Neerlands Oost-Indië; twee van zijn zoons hebben als marine-officier expedities gemaakt naar het Verre Oosten: Java, Sumatra, Celebes en de Molukken (noot 1).

Berend werd op 1 januari 1729 te Ruurlo gedoopt door Ds. Bartholomeus Jonasz. Getuigen bij zijn doop waren zijn oom Derk Albers; zijn halfzuster Willemina (Wilhelmina) Albers en haar neef Willem (Wilhelmus) Aberson. Berend werd vernoemd naar zijn omstreeks deze tijd overleden vader, de Ruurlose leerlooier-schoenmaker Berend Albers. Zijn moeder was Christina Meijerink, afkomstig van de Warnsvelder herberg-branderij de Roskam. Schoenmaker Berend was eerder gehuwd geweest met Judith Aberson, zuster van de Ruurlose richter Louis Aberson.

Kort na zijn geboorte ging moeder Christina te Ruurlo hertrouwen en werd de piep-jonge Berend onder voogdij geplaatst van zijn oom, de Ruurlose houtkoper Egbert Albers (noot 2). Toen Berend 6 jaar oud was schonk oom Derk Albers (broer van zijn voogd) hem 100 gulden en 2 zilveren gespen (noot 3). Hij groeide voorspoedig op.

Op zijn 22-ste jaar, in 1751, trouwde hij met zijn nicht Bartha Meijerink uit Zutphen (er werd veel "in de familie" getrouwd) en vestigde zich te Silvolde in een huis vlak ten Oosten van het stadje Terborg (Stad Borgh) in de bannerie van Wisch (noot 4), die grensde aan het landdrostambt van Zutphen, waaronder Ruurlo viel. Kort daarop, in 1753, werd Berend door "sijn Hoogh Graeflijke Excellentie de Heere Regerende Graef van den Bergh" aangesteld tot schepen van Terborg. Hij legde de eed af voor de richters Römer en BÖgel, burgemeester BÖgel en de schepenen Dr. Schukhardt en Hillebrandt. In de loop der jaren ging Berend steeds meer ambten vervullen; hij werd onder andere richter en burgemeester van Terborg, stadhouder en landschrijver van de bannerie van Wisch, etc. Ook was hij richter van de aan de bannerie van Wisch grenzende heerlijkheid Lichtenberg, namens de heer van Ruurlo Jacob Derk Carel van Heeckeren, die deze heerlijkheid geërfd had via zijn moeder Henriëtte Anna Elisabeth Agatha Walrave van Laer, vrouwe van Kell Engelenburg en Lichtenberg, die op Huis Lichtenberg bij Terborg geboren was en wier geschilderd portret heden nog een der kamers van het Huis te Ruurlo siert. Nazaten beschrijven Berend als een deftige plaatselijke autoriteit met zilveren schoengespen (mogelijk die van oom Derk), rotting met zilveren (of gouden) knop en staartpruik met lint.

Hiermede is hij echter slechts ten dele gekarakteriseerd, want naast zijn ambtelijke werkzaamheden was Berend tevens actief betrokken bij handel en nijverheid. Hij bezat een brouwerij, dreef een houthandel en deed in granen. Op een dolle avond in de lente van het jaar 1762 verkocht hij te Zutphen, terwijl de wijn rijkelijk vloeide, aan de graanhandelaar Harm Harmsen, schoonvader van zijn zwager, honderd last (ca 300 m³) rogge, die hij binnen de bedongen zeer korte termijn niet kon leveren. De halve familie bemoeide zich ermee;

Berends zwager: Bastiaan Meijerink die te Zutphen het huis bewoonde waar de halve maan uithing; broer Louis, eigenaar van de herberg-brandery het Houten Wambuis onder Zutphen; diens zwager rentmeester Bernardus Immink; de weduwe Meijerink van de Roskam, tante van Berend, Bartha en Louis, enz. Er werd lustig gedraafd door de Zutphense stadspoort "de Laarpoort", die officieel reeds gesloten was, naar de Roskam en van de Roskam naar het Houten Wambuis. Uiteindelijk werd de curieuse koop ongedaan gemaakt, maar Berend meende van Harm Harmsen twintig dukaten te kunnen eisen wegens rouwkoop. Dit geschil werd beslecht voor de Zutphense rechtbank: Berend moest afzien van zijn twintig dukaten. Dit voorval wordt vrij uitvoerig beschreven in het boek vermeld onder noot 5.

Hoewel Berends ambtelijke en zakelijke belangen voornamelijk in Wisch lagen, zagen we reeds dat hij ook wel in Zutphen kwam en het ligt voor de hand te vermoeden dat hij nog regelmatig zijn geboortedorp Ruurlo bezocht, onder andere om op visite te gaan bij zijn Albers- en Abersonneven, en mogelijk ook om aan de heer van Ruurlo over Lichtenberg te rapporteren. Vaak is zulk een vermoeden moeilijk te bevestigen, maar in ons geval lukt het te bewijzen dat Berend inderdaad zijn geboortedorp bleef bezoeken, en wel aan de hand van het Ruurlose gerichtboek.

In de achttiende eeuw werd te Ruurlo namelijk om de veertien dagen een rechtszitting gehouden in tegenwoordigheid van (coram) de richter (als voorzitter) en twee gerichtslieden (meestal plaatselijke ingezetenen). Uit de Ruurlose gerichtboeken blijkt nu, dat Berend zo nu en dan te Ruurlo als richtsman (als geboren Ruurloër kende hij immers de plaatselijke gebruiken) optrad. Zo staat bij de aanhef van het verslag van een zitting op 21 juni 1779 geschreven:

"Coram: E.J.B. Aberson, Rigter

Gerichtsl.: de hr Righter B. Aalbers en Willem ter Vrugt."

Blijkbaar vond Berend het aardig als hij weer eens in Ruurlo was, aldaar bij gelegenheid bij een rechtsgeding aan te zitten. De hier genoemde Ruurlose richter Evert Jan Benjamin Aberson is een kleinzoon van bovengenoemde richter Louis Aberson. Tijdens zijn bezoeken aan Ruurlo zal Berend onder andere verteld hebben van de avonturen van zijn zoons bij de marine: tochten met zeilschepen over de wereldzeeën, orkanen aan de Westkust van Afrika, zeerovers, krokodillen, olifanten, over de handel in tin en specerijen, opstandige indische vorsten, en wat niet al. Dit betekent dat men in de achttiende eeuw - al lag Ruurlo door vaak slecht begaanbare wegen en moeilijk bevaarbare wateren toendertijd vrij geïsoleerd - op de hoogte was van toestanden ver buiten de grenzen van het kerspel. Berend zal niet de enige geweest zijn die te Ruurlo uit de eerste hand kon vertellen over gebeurtenissen, die voorvielen aan het andere eind van de wereld. De uit Ruurlo geborrtige burgemeester Berend Albers van Terborg is, bijna negenen-zestig jaar oud, te Silvolde overleden en uitvoerig uitgeluid. Het begraafboek vermeldt:

"Den 1 november 1797 is de Heer Rigter en Burgemeester B. Aalbers overleeden ende met dri klokken overluyd, z morgens te agt uren en te elf uren - ende naa de meddagh van dri uren en tot vier uren toe. Den 4 dit(o) s morgens te half vief uren bijgezet. Naa het begraven doen weer dri uren geluyd van z (m)orgens te agt ende te elf en naa de meddag van drie tot vier uren toe. Weer gepoost. Aangezegt Ter Borgh, Zilvolde, Ulft, Gendringen."

NOTEN:

- 1). Zie de beschrijving "De Terborgse marineofficieren Gerhard en Nicolaas Sebastiaan A(a)lbers en hun omgeving eind 18e en begin 19e eeuw", in Contactorgaan Oudheidkundige Werkgemeenschap Aalten, Dinxperlo en Wisch, April 1985, blz 41 ev
- 2). Rijksarchief Arnhem. Landdrostambt Zutphen, Contentieuze en Voluntaire acten gericht Ruurlo (C.V.R.) d.d. 24 oktober 1729.
- 3). C.V.R. d.d. 18 september 1735.
- 4). De heer van de bannerie (baanderher) had oudtijds het recht bij de, in dienst van zijn vorst, te voeren oorlogen zijn mannen onder eigen bannier aan te voeren.
- 5). L. Lenssen en W.H. Heitling, "Tussen Schandpaal en Schavot", uitg. Terra te Zutphen, 1986, blz 131 e.v. 89.36 (12)